

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สื่อมวลชนกับการพัฒนา

การสื่อสารมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร ทรรศนะ ตลอดจนประสบการณ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม การที่สังคมยังคงดำรงสภาพอยู่ได้ก็เนื่องจากสมาชิกในสังคมได้ใช้การสื่อสาร เป็นเครื่องมือในอันที่จะรักษาสถาบันต่าง ๆ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมให้เป็นที่ยอมรับและปฏิบัติกันสืบมา สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นไรการสื่อสารก็ไม่ได้ลดความสำคัญที่มีต่อสังคมลงไปแม้แต่น้อย ในสังคมที่ขยายตัวกว้างขึ้น ทันสมัยขึ้น การสื่อสารก็ยังมีความซับซ้อนขึ้น ทันสมัยขึ้น และเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมากขึ้น

Melvin L. De Fleur (6:118-139) กล่าวว่าสื่อมวลชนสามารถมีอิทธิพลและผลกระทบต่อสังคมมนุษย์ในสังคมกล่าวคือ บุคคลในสังคมได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยที่ระบบของสื่อมวลชนเป็นตัวกำหนดและข่าวสารนั้น ๆ จะส่งผลออกมาในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นเสมือนตัวกำหนดความเป็นไปในระบบสังคม และในทางตรงกันข้าม ระบบสังคมและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมก็คือตัวกำหนดหรือผลกระทบต่อระบบของสื่อมวลชนเช่นกัน

ในสังคมหรือประเทศที่กำลังพัฒนา จำเป็นต้องทำให้ประชาชนตระหนักถึงความจำเป็นของการพัฒนาประเทศและประโยชน์ที่จะได้รับจากการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชาชนตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ พฤติกรรม และวิถีชีวิตของตน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมที่กำลังพัฒนาไป ซึ่งการสื่อสารจะมีบทบาทสำคัญยิ่งในการที่จะช่วยสำรวจสภาวะใหม่ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในสังคม ช่วยยกระดับความกระตือรือร้นของประชาชนผู้นำและควบคุมกระบวนการเปลี่ยนแปลง สอนทักษะใหม่ ๆ แก่ประชาชน

สอนให้ประชาชนคุ้นกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนทำให้ประชาชนเข้าร่วมใน
โครงการพัฒนา (7:5)

Frey (8:1-2) เห็นว่าสื่อมวลชนมีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคือ

1. ความกว้างไกล สื่อมวลชนสามารถเข้าถึงพื้นที่ทุกแห่งในประเทศได้โดยไม่ต้องคำนึงมากนักถึงอุปสรรคทางธรรมชาติ เช่น ป่า เขา แม่น้ำ

2. ความรวดเร็ว ระบบการสื่อสารโดยตรงด้วยคำพูดที่ใช้อยู่ในประเทศคือพัฒนาส่วนใหญ่ (เช่น ระบบ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในประเทศไทย) นั้น อาจมีเครือข่ายซึ่งสามารถครอบคลุมได้ทั่วประเทศ แต่ต้องใช้เวลาเป็นอาทิตย์หรือเป็นเดือนในการถ่ายทอดข่าวสารจากศูนย์กลางไปยังชนบทที่อยู่ห่างไกล สื่อมวลชนอิเล็กทรอนิกส์สามารถร่นระยะเวลาจากเดือนให้เหลือเพียงไม่กี่วันที่

3. ความสามารถในการควบคุม ผู้วางนโยบายพัฒนารู้สึกว่าง่ายที่จะใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาประเทศ มากกว่าที่จะใช้เครื่องมืออย่างอื่น ผู้วางนโยบายพัฒนาสามารถใช้สื่อมวลชนส่งข่าวสารได้ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงและวัตถุประสงค์มากที่สุด การใช้ระบบการสื่อสารอย่างอื่นอาจทำให้เนื้อหาของสารถูกบิดเบือน และเป็นการสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากกว่าสื่อมวลชนมาก

4. ความมีประสิทธิภาพ ถ้าการพัฒนาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมแล้วสื่อมวลชนก็น่าจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพยิ่งเมื่อเปรียบเทียบกับเครื่องมืออย่างอื่น แม้โดยปกติสื่อมวลชนจะไม่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและบรรทัดฐาน แต่อิทธิพลที่เห็นได้ชัดของสื่อมวลชนในด้านการให้ความรู้ ก็น่าจะเป็นพลังมหาศาลที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา

Harold D. Lasswell (9:37-51) นักรัฐศาสตร์ผู้สนใจในเรื่องของการสื่อสารและได้ศึกษาถึงอิทธิพลของการโฆษณาชวนเชื่อในสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้กล่าวถึงหน้าที่ที่สำคัญของสื่อสารมวลชนในการพัฒนาประเทศ 3 ประการคือ

1. คู่มือสอดส่องสิ่งแวดล้อม (Surveillance) ได้แก่การแสวงหาและ

การเผยแพร่ข่าวสารที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกสังคม

2. ประสานสังคม (Correlation) ได้แก่ การเสนอความคิดเห็นโดยการวิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม จูงใจให้เกิดความเข้าใจและการปฏิบัติ

3. ถ่ายทอดวัฒนธรรม (Cultural Transmission) ได้แก่การให้ความรู้ การปลูกฝังค่านิยมและบรรทัดฐานสังคมแก่สมาชิกในสังคม เพื่อการสืบทอดวิทยาการและวัฒนธรรมของสังคม

Wilbur Schramm (10:127-144) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสำคัญของสื่อมวลชนในการพัฒนาประเทศไว้ดังนี้

1. เป็นยามตรวจสอบ(The mass media as watchman) คือการให้ข่าวและอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ว่าได้รู้ตราบใดเพียงใด หน้าที่นี้สื่อมวลชนต่าง ๆ ก็ได้ทำหน้าที่อยู่แล้ว ซึ่งในการพัฒนาประเทศก็เช่นกัน ถ้าขาดสื่อมวลชนข่าวสารการพัฒนาประเทศก็จะถึงหมู่ประชาชนได้ช้ากว่ากำหนด ซึ่งผลอาจจะทำให้แผนการพัฒนาต่าง ๆ ล้มเหลวได้

2. เป็นผู้ก่อให้เกิดสิ่งที่น่าสนใจขึ้น ส่งเสริมให้เกิดความรู้อุ้และสร้างเสริมประสบการณ์แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง (The mass media can widen horizons) สื่อมวลชนได้เข้ามามีบทบาทในการนำสิ่งใหม่ ๆ มาให้ประชาชนได้รู้จัก และได้ทราบว่าผู้อื่นหรือสังคมอื่นเขาเป็นอย่างไร มองในแง่การพัฒนาแล้วก็เท่ากับว่า ช่วยสร้างเสริมประสบการณ์ที่ดี และช่วยทำให้ประชาชนแต่ละสังคมเกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนเพื่อให้เกิดความอยากที่จะร่วมมือกัน

3. เป็นผู้ก่อให้เกิดความน่าสนใจขึ้น (The mass media can focus attention) หมายถึงว่า สื่อมวลชนจะเป็นผู้นำเอาสิ่งต่าง ๆ มาทำให้เป็นที่น่าสนใจขึ้น ซึ่งในประเทศที่กำลังพัฒนาสามารถสร้างสื่อมวลชนให้มีบทบาทที่สำคัญที่ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นสิ่งที่น่าสนใจแก่ประชาชนได้

4. สื่อมวลชนสามารถสร้างความทะเยอทะยานให้กับประชาชนได้ (The mass media can raise aspirations) โดยจะเป็นผู้สร้างความทะเยอทะยานทั้งในส่วนตัวและชาติให้เกิดความอยากอยู่ดีกินดี หรือแสวงหาวิถีชีวิตที่ดีกว่า การที่คนเราพอใจ

ในสิ่งที่เบ็ญอยู่จนเกินไปก็อาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาเป็นไปได้ช้า

5. เป็นผู้สร้างบรรยากาศของการพัฒนาให้เกิดขึ้น (The mass media can create a climate for development) ในที่นี้หมายถึงว่า สื่อมวลชนได้กระตุ้นและให้มโนภาพและความรู้แก่ประชาชนในด้านการพัฒนาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งก่อให้เกิดความสนใจในสิ่งต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเปรียบเทียบสิ่งที่เบ็ญอยู่ในปัจจุบันและสิ่งที่ควรจะเป็นในอนาคตว่าควรจะดีกว่าปัจจุบันอย่างไรบ้าง

6. ช่วยทำให้เกิดกระบวนการตัดสินใจในทางอ้อมทั้งในแง่ของทัศนคติและค่านิยมต่าง ๆ (The mass media can help only indirectly to change strongly held attitudes or valued practices) สื่อมวลชนจะเป็นตัวกระตุ้นในทางอ้อมให้ประชาชนเกิดการเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมเดิม ถึงแม้ว่าจะยังไม่มีใครพิสูจน์ได้แน่ชัดว่า สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนค่านิยมและทัศนคติที่ถูกฝังแน่นอยู่ในหมู่ประชาชนได้สำเร็จ แต่สื่อมวลชนก็เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงในทางอ้อม กระบวนการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญนั้นต้องอาศัยสื่อบุคคลเป็นสื่อที่สำคัญ

7. ช่วยส่งเสริมการตัดสินใจโดยผ่านข่าวสารไปทางสื่อบุคคล (The mass media can feed the interpersonal channels) หมายถึงการกระจายข่าวสารผ่านสื่อมวลชนไปเพื่อวัตถุประสงค์ให้ประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับเอาข่าวสารจากสื่อมวลชนนั้นไปถ่ายทอดอีกต่อหนึ่ง ซึ่งผลก็คือทำให้มีการตัดสินใจได้ดีขึ้น

8. สื่อมวลชนสามารถสร้างสถานะภาพให้บุคคลได้ (The mass media can confer status) หมายถึงว่าสื่อมวลชนสามารถสร้างชื่อเสียงให้แก่บุคคลได้ โดยอาจจะใช้วิธียกย่องหรือเอ่ยถึงอยู่เสมอ เท่ากับว่าสื่อมวลชนช่วยสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นแก่ตัวบุคคลซึ่งหมายถึงบุคคลผู้นั้นอาจจะกลายเป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศต่อไปได้

9. สามารถขยายนโยบายของรัฐบาลให้เป็นที่เข้าใจหรืออภิปรายกันกว้างขวางขึ้นในหมู่ประชาชนแต่ละท้องถิ่นได้ (The mass media can broaden the policy dialogue) ความคิดเห็นหรือนโยบายของรัฐบาลในการบริหารประเทศย่อมเป็นที่สนใจแก่ประชาชนเป็นอันมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในท้องถิ่นของตนเองว่าจะมีแผนหรือนโยบายในการพัฒนาอย่างไร เมื่อสื่อมวลชนได้ช่วยขยายความหรือถ่ายทอดออกไปอย่างกว้างขวาง

แล้วประชาชนก็ย่อมจะแสดงความเข้าใจและพร้อมที่จะปฏิบัติตามได้ง่าย

10. สื่อมวลชนสามารถควบคุมหรือบังคับให้คนในสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมได้ (The mass media can enforce social norms) สิ่งใดก็ตามที่ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ถ้ายังไม่มีผู้นำมาตีแผ่กันในหมู่ประชาชนอย่างกว้างขวางแล้ว ทุกคนในสังคมก็ดูเหมือนว่าจะมีปฏิกิริยาคัดค้านหรือแสดงความไม่เห็นด้วยอยู่ในใจเท่านั้น แต่เมื่อไหร่ก็ตามที่สื่อมวลชนนำมาตีแผ่สู่สาธารณชน การคัดค้านอย่างออกหน้าออกตา ก็จะเกิดขึ้นทันที ซึ่งเท่ากับว่าสื่อมวลชนได้ช่วยให้สังคมอยู่ใกรอบหรือบรรทัดฐานที่วางไว้ได้

11. สื่อมวลชนช่วยสนับสนุนการมีรสนิยมที่ดี (The mass media can help form tastes) ในการพัฒนาประเทศ สื่อมวลชนจะเป็นผู้ที่ช่วยทำให้เกิดการตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ถือได้ว่า เป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องควร การกระทำบางอย่างอาจจะกลายเป็นสิ่งที่ล้าสมัยหรือค่อนข้างจะไม่มีวัฒนธรรม บางสิ่งบางอย่างสามารถบอกได้ว่าสิ่งเหล่านี้คือเอกลักษณ์ของชาติ เพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็น "คนไทย" เป็น "ของไทย" เป็นต้น

12. สื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนทัศนคติที่ไม่ฝังแน่นหรือค่อย ๆ เปลี่ยนทัศนคติบางอย่างให้มั่นคงขึ้น (The mass media can affect attitudes lightly held, and slightly canalize stronger attitudes) จริงอยู่ที่ยังพิสูจน์ไม่ได้ว่าสื่อมวลชนโดยลำพังสามารถเปลี่ยนทัศนคติของประชาชน แต่ก็มีหลักฐานบางอย่างที่แสดงให้เห็นว่า บางครั้งสื่อมวลชนสามารถเปลี่ยนทัศนคติที่ยึดกันอย่างไม่ฝังแน่นได้ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเป็นสิ่งแปลกใหม่ หรือเป็นทัศนคติที่สังคมสมัยใหม่เข้ามามีส่วนทำให้เกิดสภาวะการตัดสินใจขึ้นว่าจะปฏิบัติตามสมัยนิยมดีหรือจะยังยึดถือของเก่าดี ซึ่งในจังหวะนี้ถ้าสื่อมวลชนเสนอแนวทางที่ดีกว่า มีเหตุผลมีมน้ำหนัก ก็อาจจะมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติได้

13. สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นครู (The mass media as teachers) หมายความว่าสื่อมวลชนได้ทำหน้าที่ให้การศึกษาให้ความรู้แก่ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อมในการดำเนินชีวิต หรืออาจช่วยเสริมการสอนของครูให้ดีขึ้น ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการพัฒนาสังคมทางหนึ่ง

บารุค สุธพวรรณ (11:16-23) ให้ความเห็นว่าสื่อมวลชนมีบทบาทในการพัฒนาประเทศ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาการเมือง สื่อมวลชนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่ส่งข่าวสารจากรัฐบาลไปยังประชาชน และในทำนองเดียวกันก็รับความคิดเห็นจากประชาชนเสนอขึ้นไปยังรัฐบาล ทำให้สามารถทราบความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง ทำให้สร้างความสำเร็จอันดีต่อกันได้อย่างมาก
2. การพัฒนาทางการศึกษา สื่อมวลชนมีหน้าที่ที่จะต้องเสริมสร้างพหุปัญญา (intellectual) ให้แก่สมาชิกของสังคม
3. การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สื่อมวลชนจะให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตใหม่ ๆ ตลอดจนช่องทางของอาชีพต่าง ๆ ทำให้คนสามารถปรับตัวเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ
4. การพัฒนาด้านสังคม สื่อมวลชนจะช่วยสื่อความหมายให้บุคคลในสังคมประสานสัมพันธ์ระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ ระหว่างประชาชนในชนบทกับประชาชนในเมืองให้เข้าใจถึงปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้ความขัดแย้งและความตึงเครียดในทางจิตใจและทางสังคมลดน้อยลง อีกทั้งยังสร้างค่านิยมใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับปัจจุบันขึ้นด้วย

ความหมายของหนังสือพิมพ์

พีชรา คีลรักษา (12:9) ได้ให้ความหมายของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอข่าวและเหตุการณ์เคลื่อนไหวใหม่ ๆ ต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ข่าวการเมือง ข่าวการเศรษฐกิจและสังคม ข่าวการศึกษา ข่าวกีฬา ข่าวธุรกิจและบันเทิง มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่จำนวนหลายแผ่นพับได้ หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะออกเป็นรายวันเพื่อเสนอข่าวสดต่อประชาชน ช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้กว้างขวางทันต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ

ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (13:19) ได้ให้ความหมายของหนังสือพิมพ์ไว้ว่า หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสนอข่าว เหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ ทั้งภายในและ

ภายนอกประเทศ เช่น ชาวการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา กีฬา บันเทิง และชาวสังคม เป็นต้น หนังสือพิมพ์มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่จำนวนหลายแผ่นพับได้ ส่วนมากจะออกเป็นรายวันเพื่อเสนอข่าวสดทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ ทันต่อข่าวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ

Duane Bradley (14:11) ให้ความหมายว่า หนังสือพิมพ์เป็นแหล่งรวบรวมข่าวสาร ความบันเทิง พิมพ์บนกระดาษราคาถูก ซึ่งอาจพิมพ์เป็นรายวัน รายสัปดาห์หรือรายเดือน หนังสือพิมพ์จะลำเลียงไปที่ที่ลบบัปใหม่ปรากฏขึ้นมาแทนที่

Julian Adams (15:29) ให้ความหมายของหนังสือพิมพ์รายวันไว้ว่า เป็นหนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน มักจะพิมพ์ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ ๆ ลงข่าวทุกชนิด เช่น ข่าวภายในประเทศ ข่าวกิจการการค้า ข่าวกีฬา ข่าวสังคม และข่าวบันเทิง เป็นต้น ข่าวที่นำมาลงเป็นข่าวสดซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้น หรืออย่างช้าไม่เกิน 2-3 วัน

Carter V. Good (16:637) ให้ความหมายของหนังสือพิมพ์ว่า หนังสือพิมพ์คือสิ่งพิมพ์ที่ออกตามวาระมีกำหนดติดต่อไปเป็นลำดับ มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่จำนวนหลายแผ่นพับได้ จุดมุ่งหมายเพื่อเสนอข่าวสารและสิ่งที่น่าสนใจทั่วไป ตามปกติออกเป็นรายวันหรือรายสัปดาห์ แต่ถ้าเพื่อการศึกษาอาจจะออกเป็นรายบักษ์หรือรายเดือนก็ได้

ประเภทของหนังสือพิมพ์

ประชัน วิลลิโก (17:38) แบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์ตามลักษณะการเสนอข่าว ออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. หนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ (Quality Newspaper) หรือหนังสือพิมพ์ประเภทข่าวแข็ง เนื้อหาของข่าวจะเป็นการเสนอข่าวการเมืองเป็นส่วนใหญ่ มีรูปแบบการเสนออย่างเรียบร้อย ๆ เป็นหนังสือพิมพ์ที่เน้นหนักไปในทางการให้ความรู้และประสบการณ์แก่ผู้อ่าน เช่น ข่าวสารทางการเมือง เศรษฐกิจ ข่าวการเมืองระหว่างประเทศ ตัวอย่างหนังสือพิมพ์รายวันประเภทนี้ ได้แก่ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ

2. หนังสือพิมพ์ประเภทแพร่หลายทั่วไป (Quantity Newspaper) หรือหนังสือพิมพ์ประเภทข่าวอ่อน ซึ่งจะเสนอข่าวประเภทตื่นเต้นเพื่อเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่าน ประกอบด้วยข่าวสารที่ผู้อ่านจะได้รับความพอใจอย่างรวดเร็วมุ่งที่จะให้ความบันเทิงต่อผู้อ่าน เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เป็นต้น

บุญเลิศ ศุภคิลก (18:83) ได้แบ่งหนังสือพิมพ์ออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ (Quality Newspapers) หรือเรียกว่าหนังสือพิมพ์ประเภทข่าวแข็ง (Hard News) เนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าวและบทความประเภทหนักสมอง หรือประเภทที่ผู้อ่านได้รับความพอใจช้า (Delay-reward News) โดยมุ่งให้ความสำคัญต่อข่าวสารที่เน้นหนักทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาในหลาย ๆ ด้าน ตัวอย่างของหนังสือพิมพ์ประเภทนี้ ได้แก่ สยามรัฐ มติชน มาตุภูมิ

2. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม (Popular Newspapers) หนังสือพิมพ์ประเภทนี้ มุ่งให้ความสำคัญต่อข่าวสารประเภทเร้าอารมณ์ ตื่นเต้น เนื้อหาเป็นประเภทที่ผู้อ่านได้รับความพอใจทันที (Immediate-reward News) เช่น ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา ข่าวสังคม และข่าวอาชญากรรม เป็นต้น หนังสือพิมพ์ประเภทนี้จะมีจำนวนจำหน่ายสูง เพราะมีผู้นิยมอ่านทุกระดับชั้น ตัวอย่างได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และเดลิมีเรอร์

3. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทกึ่งคุณภาพกึ่งประชานิยม (Semi-Quality and Semi-Popular Newspapers) เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพและหนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม ได้แก่ บ้านเมือง และแนวหน้า

ลักษณะของหนังสือพิมพ์

บำรุงสุข สีหอำไพ (19:8) ได้อธิบายสรุปลักษณะของหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีราคาถูกที่สุดในบรรดาสื่อมวลชนทั้งหลายที่มีอยู่ในปัจจุบัน

2. หนังสือพิมพ์มีแพร่หลายทั่วไป หาซื้อได้ง่าย มีต้นทุนในการผลิตต่ำ

3. ข่าวและภาพรวมทั้งเรื่องราวต่าง ๆ ที่เสนอในหนังสือพิมพ์ สามารถเก็บรักษาไว้เป็นหลักฐานได้ คงสภาพนาน สามารถใช้อ้างอิงได้

4. หนังสือพิมพ์ให้ข่าวสารและรายละเอียดได้มากกว่าวิทยุ โทรทัศน์

5. หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งพิมพ์ที่แตกต่างจากสื่อมวลชนอื่น ๆ ตรงที่เป็นเรื่องใหม่ น่าสนใจ ชักจูงใจให้อ่าน อ่านแล้วเกิดความเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ มีข้อมูลช่วยประกอบการตัดสินใจ ทำให้มองเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยทัศนคติอันกว้างไกล สามารถพัฒนาความรู้ลึกลับนึกคิดได้เป็นอย่างดี

เนื้อหาของหนังสือพิมพ์

นันทริกา คัมไพโรจน์ (20:23-24) ได้แบ่งเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ ไว้ดังนี้

1. ข่าว เป็นหัวใจสำคัญของหนังสือพิมพ์จะปรากฏอยู่ในหน้าแรก เช่น ข่าวภายในประเทศ ข่าวภายนอกประเทศ ข่าวท้องถิ่น ข่าวสังคม ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวกีฬา เป็นต้น

2. ภาพ ภาพถ่ายจะสร้างความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดีและรวดเร็ว

3. โฆษณา เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เพราะเป็นปัจจัยในการดำเนินธุรกิจหนังสือพิมพ์ โฆษณาอาจมีภาพประกอบหรือมีอักษรแปลก ๆ

4. บันเทิง จะปรากฏในรูปของสารคดี บทความ เรื่องสั้น การ์ตูน ข่าวน่าสนใจ คอบปัญหา กลอน เพลง เป็นต้น

5. ความคิดเห็น หนังสือพิมพ์จะต้องตีความหรืออธิบายความหมายของข่าวที่สำคัญ มีการอธิบายเพิ่มเติมและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งข้อวิจารณ์ในรูปของบทบรรณาธิการ คอลัมน์ วิเคราะห์ วิจารณ์ข่าว เป็นต้น

ชวรัตน์ เชิดชัย (21:109) ให้ความเห็นว่า เนื้อหาของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับเป็นผลที่เกิดจากปัจจัยสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างประกอบกัน คือ

1. ความรับผิดชอบในวิชาชีพของหนังสือพิมพ์ ได้แก่ความตระหนักในภาระหน้าที่ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน โดยมีหน้าที่จะให้ความรู้ ความบันเทิง การศึกษา และข่าวสารแก่ผู้อ่าน
2. จุดประสงค์ ความต้องการ ความสนใจที่ผู้อ่านต้องการจากหนังสือพิมพ์
3. ผู้พิมพ์โฆษณา เจ้าของหรือนายทุนซึ่งตั้งหนังสือพิมพ์ขึ้นมาเพื่อเหตุผลทางด้านธุรกิจ คือการแสวงหาผลกำไร

คุณสมบัติของหนังสือพิมพ์

จุมพล รอดคำดี (22:250-251) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของหนังสือพิมพ์ รวมทั้งข้อดีและข้อจำกัดของหนังสือพิมพ์ไว้ดังนี้ คือ

1. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่สื่อสารโดยตัวอักษรและภาพนิ่ง
2. เนื้อหาข่าวสารต่าง ๆ ในหนังสือพิมพ์เสื่อมสลายได้ง่าย
3. หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องอาศัยพาหนะอื่น ๆ ในการส่งสารไปยังผู้รับเพราะหนังสือพิมพ์ไม่สามารถส่งข่าวสารไปยังผู้รับได้โดยตรง
4. หนังสือพิมพ์สามารถให้เนื้อหาข่าวสารได้อย่างละเอียด
5. ภาษาที่ใช้ในหนังสือพิมพ์จะมีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเสมอ โดยยึดหลักความง่ายและความรวดเร็ว

6. ข่าวในหนังสือพิมพ์สามารถสื่อสารได้ด้วยตัวของมันเอง โดยไม่จำเป็นต้องเน้นถึงองค์ประกอบและความงามของภาพมากเกินไป
7. สามารถกำหนดขนาดของหนังสือพิมพ์เพื่อความสะดวกในการพกพาหรือนำติดตัวไปอ่าน
8. การอ่านหนังสือพิมพ์สามารถอ่านได้ทุกเวลา โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเวลาที่แน่นอนตายตัว

ข้อดีของหนังสือพิมพ์

1. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่สามารถเก็บข้อมูลไว้และสามารถนำมาอ้างอิงได้ในภายหลัง
2. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีราคาถูก
3. หนังสือพิมพ์สามารถให้เนื้อหาได้อย่างละเอียดและผู้อ่านสามารถย้อนกลับมาอ่านได้อีก
4. หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีขนาดเล็ก มีน้ำหนักเบาจึงสามารถนำติดตัวได้และมีความสะดวกในการอ่าน
5. หนังสือพิมพ์ช่วยเสนอแนะและชี้แนะให้แก่ผู้อ่าน
6. หนังสือพิมพ์เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้เลือกรับข่าวสารต่าง ๆ

ข้อจำกัดของหนังสือพิมพ์

1. ผู้ที่อ่านหนังสือไม่ออกไม่สามารถรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์ได้
2. ข่าวสารในหนังสือพิมพ์สลายตัวได้ง่าย
3. หนังสือพิมพ์จะรายงานเหตุการณ์ตามสิ่งที่หนังสือพิมพ์เห็นเท่านั้น ทำให้เป็นการมองข่าวสารในวงแคบ

4. หนังสือพิมพ์จำเป็นต้องอาศัยพาหนะในการนำข่าวสารไปยังผู้อ่านจึงทำให้
ข่าวสารไปถึงผู้รับได้ช้า

การจัดองค์กรหนังสือพิมพ์

มาลี บุญศิริพันธ์ (23:9-10) ได้กล่าวถึงองค์กรหนังสือพิมพ์ว่าประกอบด้วย
หน่วยงาน 3 ฝ่าย ได้แก่

1. ฝ่ายบรรณาธิการ (Editorial Department) มีหน้าที่รับผิดชอบใน
ด้านเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับ โดยการรวบรวมจัดเตรียมต้นฉบับทุกประเภท เช่น
ข่าวภายในประเทศ ข่าวต่างประเทศ บทความ สารคดี บทบรรณาธิการ ภาพ การ์ตูน
ต่าง ๆ ซึ่งฝ่ายบรรณาธิการจะเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของต้นฉบับที่ส่งมายังกองบรรณาธิการ
ก่อนที่จะส่งไปที่ฝ่ายการพิมพ์

2. ฝ่ายจัดการ (Business Department) มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงทาง
ด้านธุรกิจ การตลาด โดยให้หนังสือพิมพ์มีรายได้เลี้ยงตัวเองได้ รวมไปถึงหน้าที่ในการจัด
จำหน่ายหาสมาชิก การบัญชี การขายเนื้อที่โฆษณา บุคลากรและการขนส่ง

3. ฝ่ายการผลิต (Mechanical Department) มีหน้าที่รับผิดชอบด้าน
การพิมพ์ให้หนังสือพิมพ์ให้สำเร็จลุล่วงออกมาเป็นฉบับสมบูรณ์พร้อมที่จะวางตลาดได้

โครงสร้างทั่วไปของหนังสือพิมพ์

ชวรัตน์ เชิดชัย (21:108-111) ได้กล่าวถึงโครงสร้างทั่วไปของหนังสือพิมพ์
ไว้ว่าหนังสือพิมพ์มีส่วนประกอบโครงสร้างที่สำคัญ ดังนี้

1. หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่มักจะเป็นของเอกชน
2. หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยถูกควบคุมโดยพระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484
ประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฉบับที่ 42, เจ้าพนักงานการพิมพ์และจรรยาบรรณวิชาชีพ

3. หนังสือพิมพ์มีรายได้จากการจำหน่ายและการโฆษณาสินค้าและบริการต่าง ๆ ซึ่งรายได้จากการโฆษณานี้อาจสูงถึง 70% ของรายได้ทั้งหมด และหนังสือพิมพ์จะได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษา สมาคมวิชาชีพ องค์กรแรงงานและสำนักข่าวต่าง ๆ
4. หนังสือพิมพ์เป็นผู้รวบรวม แก้ไข เพิ่มเติม เลือกสรร ทำการผลิต และการกระจายข่าวสารต่าง ๆ จากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ
5. มีมวลผู้รับข่าวสาร คือ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์

บทบาทของหนังสือพิมพ์ต่อสังคม

ในบรรดาสื่อมวลชนด้วยกันทุกชนิด หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนเพียงอย่างเดียวเท่านั้นที่สามารถดำเนินกิจการในทางเสาะแสวงหา และเสนอข่าวสารที่มีความสำคัญต่อประชาชนได้อย่างครบถ้วนในลักษณะที่สื่อมวลชนประเภทอื่นไม่สามารถที่จะทำได้ ทั้งนี้ เพราะหนังสือพิมพ์มีสถานะเป็นประหนึ่งสถาบันสาธารณะภายใต้การดำเนินการของเอกชน อันเป็นลักษณะที่มีความเป็นสื่อของประชาชนได้มากกว่าสื่ออื่น ๆ

ชาย ออบลเดชประชาวิทย์ (24:21) ได้เปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์กับวิทยุและโทรทัศน์ไว้ดังนี้

<u>หนังสือพิมพ์</u>	<u>วิทยุและโทรทัศน์</u>
1. เก็บเป็นหลักฐานได้ยั่งยืน	1. ฟังแล้วหมดไป
2. ใช้ตรวจสอบข้อเท็จจริงได้ แก้ไขได้	2. ตรวจสอบได้ยาก
3. อ่านเมื่อใดก็ได้ตามความสะดวก	3. รับได้เฉพาะเวลากำหนด
4. สามารถให้ข่าวละเอียดกว่าและติดตามข่าวได้เสมอ	4. ทำไม่ได้เพราะติดขัดด้วยเวลา
5. เอกชนเป็นเจ้าของฉะนั้นจึงมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้มาก	5. ส่วนมากเป็นของราชการความคิดเห็นจึงสอดคล้องไม่แตกต่าง

หนังสือพิมพ์วิทยและโทรทัศน์

6. เปิดโอกาสรับความคิดเห็นและคำร้อง- 6. ทำให้ได้มากเท่า
ทุกข์ของราษฎรได้มากกว่า

Edmond C. Arnold (25:1) เสนอว่า หน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่แท้จริง คือ
การแจกจ่ายข่าวให้แก่ผู้ที่ต้องการทราบและสิ่งที่หนังสือพิมพ์ควรปฏิบัติ ได้แก่

1. ให้ข่าว
2. แปลความหมายของข่าว
3. ชักชวนผู้อ่าน
4. บริการบันเทิง

ส่วน Edgar Dale (26:19-28) มีความเห็นว่า หนังสือพิมพ์ควรจะปฏิบัติดังนี้

1. หนังสือพิมพ์จะต้องรายงานข่าวอย่างถูกต้องตามความเป็นจริง และเป็นข่าว
ที่น่าสนใจ มีความสมบูรณ์ในเนื้อหา ให้ข่าวตรงกับเนื้อหา และสั้นกระชับรัด
2. หนังสือพิมพ์ต้องทำหน้าที่แปลความหมายของข่าว เช่น การลงข่าวว่า
สหรัฐอเมริกายกเลิกมาตรฐานทองคำใน พ.ศ. 2476 หนังสือพิมพ์ต้องให้ความหมายคำ
ว่ามาตรฐานทองคำให้ผู้อ่านได้ทราบด้วย
3. ในการเสนอความคิดเห็น หนังสือพิมพ์ต้องเสนอความคิดเห็นที่เชื่อถือได้
มีเหตุผล มีหลักฐาน และมีความเป็นกลาง
4. หนังสือพิมพ์ต้องช่วยให้ชุมชนดำเนินธุรกิจไปได้โดยสะดวก เช่นการโฆษณา
ต่าง ๆ และหนังสือพิมพ์ที่ดีควรจะพิจารณาว่าบทโฆษณาใดควรโฆษณา บทความใดไม่ควร
โฆษณา และไม่ควรเห็นแก่รายได้เพียงอย่างเดียว
5. หนังสือพิมพ์ควรมีส่วนช่วยในเรื่องการงาน สันทนาการครอบครัว และ
ด้านอื่น ๆ ของผู้อ่าน เช่น คอลัมน์ปัญหาสุขภาพอนามัย เป็นต้น

6. หนังสือพิมพ์ควรเสนอสารบันเทิงเพื่อให้ผู้อ่านได้พักผ่อนอารมณ์ เช่น การ์ตูน เรื่องขำหัว เป็นต้น

Seymour-Ure (27:15-19) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์มีหน้าที่ต่อสาธารณะชนและการเมือง คือ

1. เป็นสื่อกลางการติดต่อระหว่างรัฐบาลและประชาชนโดยการเผยแพร่ข่าวสารและความคิดเห็นระหว่างกัน ซึ่งให้ผู้อ่านเห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมและการสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยรัฐบาล
2. สร้างประสามติโดยการเสนอข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้มีความคิดเห็นเป็นของตนเองโดยมุ่งความสนใจไปที่ เรื่องที่เหมาะสม
3. ดูแลรักษาผลประโยชน์ของประชาชนโดยการตรวจตราพฤติกรรมของนักการเมือง ให้ทำหน้าที่เพื่อส่วนรวมโดยแท้จริง ทั้งนี้หนังสือพิมพ์ใช้วิธีเปิดเผยการกระทำทุจริตของนักการเมือง ซึ่งในขั้นแรกอาจจะเริ่มจากการตั้งข้อสงสัยอันจะก่อให้เกิดแรงกดดันจากประชาชน

Frank W. Rucher (28:5-6) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์มีบทบาทหน้าที่ต่อสังคมดังต่อไปนี้คือ

1. ทำหน้าที่แถลงการณ์โดยเสนอข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน
2. ให้สาระสำคัญของข่าวสารโดยอาจมีภาพประกอบความเข้าใจได้
3. สร้างประสามติโดยการกระตุ้นให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นลงในหนังสือพิมพ์
4. เผยแพร่ชุมชนของตนต่อโลกภายนอก และชี้ให้เห็นข้อบกพร่องข้อควรแก้ไขของชุมชน
5. ป้องกันและเห็นฮวังการกระทำที่ผิดจากวิถีทางประชาธิปไตย
6. ให้การศึกษาแก่ผู้อ่านด้วยการให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ

ครุณี หิรัญรักษ์ (29:5-10) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ที่สำคัญ มีดังนี้คือ

1. หนังสือพิมพ์ให้ข้อเท็จจริงที่สำคัญ ได้แก่ การให้ข้อเท็จจริงและให้ความสำคัญต่อข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน โดยที่หนังสือพิมพ์ต้องให้ความสำคัญกับลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังต้องทำหน้าที่เป็นผู้ประกาศให้ประชาชนได้ทราบถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนส่วนใหญ่
2. หนังสือพิมพ์ให้การศึกษาความรู้ต่าง ๆ ผู้อ่านจะได้รับจากการอ่านคอลัมน์และบทความต่าง ๆ ที่มีในหนังสือพิมพ์ คอลัมน์ที่ให้ความรู้เหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นการเสนอแนะและวิธีป้องกัน ตลอดจนให้คำแนะนำในด้านต่าง ๆ แก่ผู้อ่าน ได้แก่ คอลัมน์ที่ตอบปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย โรคภัยไข้เจ็บและวิธีป้องกัน เป็นต้น
3. หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของประชาชน หนังสือพิมพ์จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่เขาสนใจผ่านหน้าหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่เสมือนเวทีแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างหนังสือพิมพ์กับประชาชนทั่วไป หนังสือพิมพ์จึงเป็นผู้ทำหน้าที่บริการชุมชนในระบบประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี
4. หนังสือพิมพ์ส่งเสริมและสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน โดยการประชาสัมพันธ์ชุมชนให้โลกภายนอกได้ทราบความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ชี้ข้อบกพร่องของชุมชนแต่ละชุมชนให้ประชาชนได้ทราบ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
5. หนังสือพิมพ์เป็นสถาบันย่อยในการให้บริการแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการรับแจ้งข่าวสาร คำร้องทุกข์ร้องเรียน หนังสือพิมพ์สามารถบริการแก่ประชาชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะลักษณะธรรมชาติของหนังสือพิมพ์นั่นเอง
6. หนังสือพิมพ์ผลิตข่าวสารและการโฆษณา เพราะข่าวสารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมมนุษย์ การโฆษณาสินค้าก็มีบทบาทสำคัญในการแข่งขันทางการค้าขาย

มนต์ชัย นิมนาทนนท์ (30:36-37) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. เสนอข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้อ่านสนใจ โดยถือว่าหน้าที่ในการเสนอข่าวสารนี้เป็นหน้าที่สำคัญที่สุดของหนังสือพิมพ์ โดยข่าวที่เสนอจะต้องมีความสมบูรณ์ ครบถ้วนและเที่ยงธรรม
2. การวิพากษ์วิจารณ์ข่าว จะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจข่าวและสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน เป็นการช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจข่าวและสภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน
3. ให้ความบันเทิง เพื่อสนองความต้องการของผู้อ่านบางกลุ่ม โดยมุ่งให้เกิดความเพลิดเพลินสนุกสนาน และการพักผ่อนหย่อนใจแก่ผู้อ่าน ได้แก่ เรื่องประเภทตลกขบขัน การ์ตูน ปัญหาอักษรไขว้ เกมต่าง ๆ เป็นต้น
4. ทำหน้าที่เป็นสื่อกลาง เชื่อมโยงระหว่างบุคคล องค์กรและสถาบันต่าง ๆ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างสถาบันต่าง ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดประชาคมติหรือรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่
5. ช่วยผู้อ่าน เช่น คอลัมน์แนะนำสุขภาพ อาชีพ งานอดิเรก แนะนำและวิจารณ์หนังสือ ภาพยนตร์ เป็นต้น นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังมีประโยชน์ในการนำมาใช้เป็นอุปกรณ์การศึกษา หรือประกอบการเรียนการสอน การอภิปราย การสัมมนา ได้อีกด้วย
6. โฆษณา นับว่ามีความสำคัญต่อหนังสือพิมพ์อย่างมาก เพราะหนังสือพิมพ์ต้องอาศัยการโฆษณาเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการพิมพ์และอื่น ๆ การโฆษณายังมีประโยชน์สำหรับประชาชนทำให้ผู้อ่านได้ทราบว่า จะซื้อสินค้าที่ตนต้องการได้จากที่ใดบ้าง เกิดการเปรียบเทียบสินค้าว่าควรซื้อชนิดไหนจึงจะดีกว่ากัน หรือรู้แหล่งรับสมัครงานสำหรับผู้ที่ไม่ทำงานทำ เป็นต้น
7. หนังสือพิมพ์สร้างธุรกิจชุมชน ประชาชนสามารถเลือกซื้อสินค้าได้จากกรอ่านโฆษณาในหนังสือพิมพ์

มาลี บุญศิริพันธ์ (23:4-5) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ 4 ประการ พอสรุปได้ดังนี้

1. การให้ข่าวสาร หนังสือพิมพ์ต้องให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่าน เพื่อจะได้ทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดอย่างถูกต้อง และสามารถวินิจฉัยได้ด้วยตนเอง
2. ให้ข้อเสนอแนะอย่างยุติธรรมและเป็นกลาง
3. ให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน
4. เป็นสื่อโฆษณา โดยเป็นสื่อกลางนำสินค้ามาให้ผู้อ่านได้มีโอกาสตัดสินใจซื้อ และเป็นแหล่งรายได้สำคัญของหนังสือพิมพ์

นอกจากนี้ Fraser F. Bond (31:6-25) ยังได้เพิ่มเติมอีกว่า หนังสือพิมพ์ที่ดีเปรียบเสมือนเป็นมหาวิทยาลัยของมวลชน คือ เป็นแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งผู้อ่านสามารถจะเรียนรู้วิชาการด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ประวัติศาสตร์ปัจจุบัน หมายถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นที่ใด ซึ่งจะปรากฏเรื่องราวพร้อมทั้งรายละเอียดในหน้าหนังสือพิมพ์ ทำให้ผู้อ่านได้ทราบความเป็นไปของเหตุการณ์
2. การเมืองการปกครองในสมัยก่อน เนื้อหาส่วนใหญ่ของหนังสือพิมพ์จะเกี่ยวข้องกับข่าวการเมืองการปกครอง ซึ่งบางครั้งอาจเป็นการโฆษณาชวนเชื่อ ในปัจจุบันนี้การเสนอข่าวกระทำอย่างระมัดระวังมากขึ้น ทำให้ได้เนื้อหาที่ถูกต้องและยุติธรรม
3. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากข่าวการเมืองการปกครองจะทำให้ประชาชนเข้าใจถึงการเมืองการปกครองภายในประเทศแล้ว ยังมีบางส่วนที่ทำให้ผู้อ่านได้เรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ช่วยให้เข้าใจถึงปัญหาระหว่างชาติต่าง ๆ ได้อีกด้วย

4. วิทยาศาสตร์และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ การค้นพบใหม่ ๆ ทฤษฎีใหม่ ๆ ในสาขาวิชาต่าง ๆ ชาวที่เสนอในด้านนี้มักเขียนโดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ มีความสนใจในเรื่องนั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านได้เกิดการเรียนรู้ตามหลักวิชาการ
5. อาชีพและงานธุรกิจ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์จะมีโอกาสได้ทราบถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับธุรกิจต่าง ๆ สินค้าที่ผลิตขึ้นมาใหม่ กฎหมายใหม่ ความก้าวหน้าในวงการแพทย์ ความรู้เหล่านี้จะช่วยให้อ่านไม่หลงเชื่อคำโฆษณาต่าง ๆ
6. เศรษฐศาสตร์ การเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับการว่างงาน การประท้วงเป็นการให้ความรู้บางอย่างหนึ่งเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์
7. จิตวิทยาและสังคมวิทยา เนื่องจากบุคคลเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดข่าว ดังนั้นในหน้าหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ จึงเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์อยู่โดยทั่วไป ทำให้ผู้อ่านได้มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ
8. การศึกษา เนื้อหาที่เสนอในคอลัมน์ต่าง ๆ เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในสาขาวิชาต่าง ๆ
9. สุขภาพอนามัย การที่หนังสือพิมพ์มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในเรื่องนี้ นับว่าเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่าน และเกิดคุณค่าแก่หนังสือพิมพ์
10. อุตตะชีวประวัติ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์สามารถเรียนรู้ชีวประวัติบุคคลสำคัญได้จากการอ่านผลงานความสำเร็จในด้านต่าง ๆ หรือความล้มเหลวในการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตของผู้อ่าน

อย่างไรก็ตาม Bernard Berelson (32:36-47) กล่าวว่า ผู้อ่านหนังสือพิมพ์โดยทั่วไปต้องการอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อประโยชน์ต่อไปนี้เป็นคือ

1. เพื่อใช้เป็นแหล่งข่าวและอธิบายข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน
2. เพื่อเป็นเครื่องนำทางในชีวิตประจำวัน
3. เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจโดยการอ่านบทความ เรื่องชวนหัว การ์ตูน

4. เพื่อใช้เป็นแหล่งความคิดหรือประสบการณ์ โดยอาศัยแนวคิดของหนังสือพิมพ์ประกอบกับแนวความคิดของตนในการถกเถียงหรืออภิปรายประเด็นต่าง ๆ กับบุคคลอื่น

5. เพื่อมีความสัมพันธ์กับสังคม ผู้อ่านจะได้ทราบแนวทางจริยธรรม ศีลธรรมของสังคม ซึ่งจะช่วยให้บุคคลต่าง ๆ ในสังคมได้ติดต่อกันโดยทางอ้อมได้ด้วย

ลักษณะทั่วไปของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

พีระ จีโรสภณ (33:197) ให้นิยามว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หมายถึงหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะเป็นรายวัน หรือไม่ใช่รายวันก็ตาม ที่พิมพ์จำหน่ายเผยแพร่ในท้องถิ่นนั้น ๆ อาจจะเป็นระดับชุมชน ระดับจังหวัด หรือระดับภูมิภาคก็ได้ มีเนื้อหาสาระที่เน้นหนักข่าวสาร เหตุการณ์ ความเคลื่อนไหวในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสำคัญ มีจำนวนจำหน่ายไม่สูงนัก มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น หนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาค หนังสือพิมพ์ระดับจังหวัด หนังสือพิมพ์ชุมชน หนังสือพิมพ์ในเมืองใหญ่ หนังสือพิมพ์ในเขตชานเมือง หนังสือพิมพ์ในเมืองเล็ก และหนังสือพิมพ์ในชนบท เป็นต้น ทั้งนี้แล้วแต่จะยึดลักษณะทางภูมิศาสตร์หรืออย่างไรในการเรียกชื่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเหล่านั้น

วิลาสินี พิพิธกุล (34:12-14) ได้สรุปลักษณะทั่วไปของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ค่อนข้างจะมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากหนังสือพิมพ์รายวันที่ออกในส่วนกลาง เริ่มตั้งแต่ระยะเวลาในการออก ส่วนใหญ่นิยมออกเป็นรายบ็อกซ์ หรือที่เรียกว่ารายล็อตเตอร์ คือออกทุกวันที่ 1 และวันที่ 16 ของเดือน มีส่วนน้อยที่ออกเป็นราย 7 วัน ราย 5 วัน หรือราย 3 วัน

ขนาดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะเป็นขนาดแทบลอยด์ คือ 11.5 x 15.5 นิ้ว มีจำนวนหน้าโดยปกติ 12-16 หน้า แต่ในโอกาสพิเศษ จะเพิ่มหน้าขึ้นเพื่อเพิ่มเนื้อที่ในการลงโฆษณา

การนำเสนอเนื้อหาในหน้าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น นิยมเสนอข่าวในหน้าแรกเฉลี่ยแล้วจำนวน 4-5 ข่าวต่อฉบับ ส่วนหน้าในจะเสนอในรูปแบบของคอลัมน์ประจำเป็นส่วนใหญ่ มีน้อยฉบับที่เสนอข่าวในรูปแบบอื่น เช่น บทความ สารคดี ข่าวย่อย เนื้อหาของข่าวที่นิยมนำเสนอมากที่สุดคือ ข่าวอาชญากรรม-อุบัติเหตุ รองลงมาคือ ข่าวการเมือง การบริหารท้องถิ่น และข่าวสังคมตามลำดับ นอกจากนี้เนื้อหาของข่าวที่ไม่มีความหลากหลาย การจัดหน้าและรูปเล่มของหนังสือพิมพ์ก็ค่อนข้างจะยึดในรูปแบบที่เหมือนกันหมด คือจัดบล็อกไว้ตามตัวเปลี่ยนแต่ข้อความและภาพเท่านั้น ระบบการพิมพ์ส่วนใหญ่ยังคงพิมพ์ด้วยระบบเลตเตอร์เพรส แต่ก็มีหลายชนิดที่พิมพ์โดยระบบออฟเซต

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นส่วนใหญ่จะมีอยู่ในลักษณะ "One man show" คือคนเดียวเป็นทั้งเจ้าของบรรณาธิการ ผู้สื่อข่าว รวมไปถึงช่างเรียง ฝากศิลป์ หรือถ้าจะมีบุคลากรอื่นก็เพียง 2-3 คน แต่ละคนรับผิดชอบงานคนละหลายหน้าที่ ลักษณะของกิจการจะเป็นแบบอุตสาหกรรมในครอบครัว คือถ้าพ่อทำ แม่และลูกก็ช่วยงานอยู่ด้วย

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นกับการพัฒนาประเทศ

ชวลิต ปัญญาลักษณ์ (35:10) ได้ให้ความเห็นว่า หนังสือพิมพ์ช่วยในการพัฒนาประเทศได้ เพราะโดยธรรมชาติของหนังสือพิมพ์นั้นเป็นสื่อที่มีความคล่องตัว สามารถให้ข่าวสาร ความรู้และความบันเทิงแก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

ในด้านการพัฒนาประเทศนั้น หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาได้ 2 ทาง คือ

1. ด้านความคิด หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องเป็นสื่อกลางในการระดมความคิดเห็นเป้าหมาย ขอบเขต และช่องทางที่เหมาะสมในการพัฒนาท้องถิ่น

2. ด้านการปฏิบัติ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข่าวสารแก่ประชาชนในท้องถิ่น เป็นการให้ความรู้และให้แนวทางในการปฏิบัติแก่ประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นในที่สุด

ถึงแม้ว่าขอบเขตของการพัฒนานั้นจะกว้างขวางและมองได้หลายจุด หนังสือพิมพ์ไม่สามารถจะมีส่วนร่วมได้หมดก็ตาม หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นควรจะต้องเลือกพัฒนาในส่วนที่เห็นว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อท้องถิ่นก่อน ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะต้องพัฒนา คือ (35:11)

1. พัฒนาด้านเศรษฐกิจ เรื่องปากเรื่องท้องของประชาชนในท้องถิ่น
2. พัฒนาด้านการเมืองการปกครองในท้องถิ่น กระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพ ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์ก็ต้องปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไม่ให้ถูกละเมิดด้วย
3. พัฒนาด้านจริยธรรมและคุณธรรม ปลุกฝังค่านิยมที่ถูกต้องดีงามแก่ประชาชนและชุมชน

สุรัตน์ นุ่มนนท์ (35:11) ได้ให้ความเห็นว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมีบทบาทในการพัฒนาประเทศได้โดยแสดงออกทางด้านเนื้อหาที่เป็นข่าวและบทวิพากษ์วิจารณ์ โดยที่เนื้อหาข่าวนั้นควรจะต้องเกี่ยวกับการพัฒนาคนในท้องถิ่นทั้งร่างกายและจิตใจ พัฒนาอาชีพและพัฒนาทางด้านการเมือง ส่วนเนื้อหาในบทวิพากษ์วิจารณ์นั้น นอกจากจะเป็นปากเสียงของคนในท้องถิ่นแล้ว ควรจะเป็นตัวกลางรับร้องทุกข์ของประชาชนในท้องถิ่นด้วย เช่น มีคอลัมน์จดหมายจากผู้อ่าน เป็นต้น ถ้าหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นสามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ บทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะต้องเพิ่มมากขึ้นและมีความสำคัญต่อประชาชนในท้องถิ่นมากขึ้นตามไปด้วย

สุภา ศิริमानนท์ (35:13) กล่าวว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่จะช่วยพัฒนาประเทศได้นั้นจะต้องเป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอย่างแท้จริง คือ เน้นเนื้อหา ข่าวสาร และปัญหาของท้องถิ่น โดยที่หนังสือพิมพ์จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่นนั้น ๆ อย่างลึกซึ้ง เปรียบเสมือน "ต้นไม้ที่จะงอกใน 71 จังหวัด ก็ต้องรู้จักดินทั้ง 71 จังหวัด"

สุพิน ปัญญามาก (35:15) เสนอความเห็นต่อบทบาทของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในการพัฒนาประเทศว่า หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านแนวความคิด หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นสามารถเป็นผู้นำความคิดได้ โดยการนำเสนอความคิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความคิดคล้อยตามหรือความคิดโต้แย้ง อันจะนำไปสู่ความคิดที่ดีที่สุดเพื่อสร้างสรรค์สังคมให้เจริญขึ้น
2. ด้านการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ บทบาทในการเสนอแนะเรื่องราวต่าง ๆ ที่สลับซับซ้อนให้ประชาชนเข้าใจ เพื่อเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ บทบาทและการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม
3. การสร้างความภูมิใจให้เกิดขึ้นในสังคม โดยการเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับผู้ที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ท้องถิ่น
4. ด้านการรณรงค์สร้างความเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่น เช่น หนังสือพิมพ์คนเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ ได้รณรงค์เรียกร้องให้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
5. การทำหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้ายาม (watch dog) ดูแล วิพากษ์วิจารณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น เพื่อทำให้มีแต่สิ่งที่ดีถูกต้องเหมาะสม

David I. Hitchcock (36:37-52) วิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมาเลเซียและฟิลิปปินส์โดยศึกษาจากแนวคิด (themes) และรายละเอียด (items) เพื่อทราบบทบาทในการพัฒนาประเทศของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเหล่านั้น ผลจากการศึกษาพบว่า หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีบทบาทในการพัฒนาตามที่นักวิชาการสื่อสารกำหนดไว้ หนังสือ-

พิมพ์ท้องถิ่นมาเลเซียได้คะแนน 45/100 ในขณะที่หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฟิลิปปินส์ได้คะแนน 34/100

ในการศึกษาครั้งนี้ Hitchcock ได้สรุปบทบาทที่หนังสือพิมพ์พึงมีเพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศดังนี้ คือ

1. เป็นแหล่งแจ้งข่าวสารทั่วไป (Source of General "Bill-Board" Information) คือบทบาทในการแจ้งข่าวสารที่จำเป็น ทำให้ผู้อ่านได้ทราบข่าวเดียวกัน ทำให้ผู้อ่านมีความเป็นหนึ่งเดียวกัน สำนึกในคำแนะนำเดียวกัน รัฐสัญลักษณ์ทางการเมือง และสังคมอย่างเดียวกันเพื่อให้สำนึกความเป็นชาติร่วมกัน
2. เป็นแหล่งข่าวเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศของท้องถิ่น หรือทั่วประเทศ (Source of Information on local or Country-Wide Progress in National Development) การแจ้งข่าวเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ ทำให้ประชาชนได้ทราบว่ารัฐบาลของตนกำลังทำงานเพื่อประชาชน โดยดูจากความถี่ในการเสนอเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจใหม่ การสร้างสะพาน เป็นต้น
3. เป็นแหล่งความรู้ในเรื่องทักษะใหม่ ๆ และวิธีการปฏิบัติที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศ (Source of New Skills and Practices Supporting National Development) เช่น คอลัมน์ "วิธีการปลูกมะพร้าว" คอลัมน์แนะนำเรื่องสุขภาพ คอลัมน์ที่กล่าวถึงกระบวนการของศาลสูงและสิทธิตามกฎหมาย เป็นต้น
4. จัดให้มีการวิเคราะห์และอภิปรายถกเถียงในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนา (Providing Analysis and Discussion of Issues in Development) เช่น คอลัมน์เกี่ยวกับปัญหาการพัฒนาในปัจจุบัน การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการสถาบันอุดมศึกษา การก่อตั้งสหกรณ์ชาวนา การกระตุ้นรัฐบาลให้สนับสนุนการรักษาความปลอดภัยในภูมิภาค เป็นต้น

5. เสนอเนื้อหาที่สำคัญต่อการสร้างทัศนคติที่เอื้อต่อการพัฒนา (Carrying Significant Messages (Exhortations) likely to Strengthen Development-Oriented Attitudes) เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับความร่วมมือของประชาชน ความเป็นมิตรของตำรวจ คำขวัญต่าง ๆ เป็นต้น

6. เสนอให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ที่สร้างสรรค์และปฏิบัติตนเป็นผู้ดูแลสาธารณประโยชน์ (Offering Constructive Criticism and Acting as Watchdog of the Public Interest) เช่น รูปถ่ายกองขยะบนถนนหลวง เป็นต้น

7. เป็นช่องทางการสื่อสารกลับระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร (Providing a means of "Feedback" Between Communicator and Audience) เช่น คอลัมน์จดหมายถึงบรรณาธิการ การสำรวจประชามติ การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ เป็นต้น

8. จัดสรรข่าวสารเกี่ยวกับโลกภายนอกเพื่อสร้างประสบการณ์นอกตัวผู้อ่าน อันจะทำให้เกิดความคิดที่กว้างขวาง (Providing Relevant Empathy-Building Information about the World Beyond Personal Experience) เช่น ข่าวต่างประเทศ เป็นต้น

9. กระตุ้นทัศนคติที่ขึ้นชอการพัฒนาโดยการกล่าวยกย่องหรือรับรู้อการกระทำหรือพฤติกรรมที่เหมาะสมเอื้อต่อการพัฒนา (Encouraging Pro-Development Attitudes through Association of Recognition and Reward with Effort) เช่น การให้รางวัล การเสนอข่าวบุคคลที่มีความประพฤติตรงกับที่ต้องการในการพัฒนา เป็นต้น

10. สร้างภาพพจน์และค่านิยมใหม่ที่สนับสนุนการพัฒนาประเทศ (Creating New Images and Values that Support National Development) เช่น เนื้อหาที่ทำให้ผู้อ่านตระหนักในอำนาจและหน้าที่ของตน ความเกี่ยวข้องระหว่างคนกับประเทศและภูมิภาคอันจะนำไปสู่ความรับผิดชอบในสังคมและการเมือง เป็นต้น

Hitchcock สรุปว่าในประเทศกำลังพัฒนานั้นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นแหล่งข่าว-
สารที่สำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศที่เป็นลายลักษณ์อักษร ถ้าจำนวนประชากรที่หนังสือ
มีมากขึ้นและจำนวนพิมพ์ของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นแล้ว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจะเป็นแรง
สำคัญในการสร้างทัศนคติที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย